

17023398

Gedeputeerde Staten

Provinciale Staten van Zeeland
t.a.v. de statengriffier

PROVINCIE ZEELAND	
AFD. <i>SG</i>	AMBT. <i>pb-sta</i>
AFD. TERMIJN	
DATUM <i>- 8 NOV. 2017</i>	
DOC.NR.	
ZAAK NR.	
CLASS.	

onderwerp
Herijking Natuurpakket Westerscheldekenmerk
17023886behandeld door
M. Geerts
+31 118 631881verzonden
08 NOV. 2017

Middelburg, 7 november 2017

Geachte voorzitter,

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken ontwikkelt de Provincie Zeeland 600 hectare estuariene natuur in de Westerschelde. Basis hiervoor is de Ontwikkelingsschets 2010 en het daaruit voortvloeiende Verdrag tussen Nederland en Vlaanderen en een uitvoeringsconvenant tussen het rijk en de Provincie Zeeland. Realisatie van 600 ha estuariene natuur moet ervoor zorgen dat de Westerschelde als estuarium van Europese betekenis behouden blijft. Via reguliere kwartaalrapportages Grote Projecten aangevuld met specifieke rapportages over het Natuurpakket Westerschelde bent u op de hoogte gehouden van de voortgang.

Van deze gelegenheid maken wij gebruik om u uitgebreider te informeren over enkele andere ontwikkelingen. In de bijlage bij deze brief hebben wij volledigheidshalve de actualiteit van de NPW projecten opgenomen zoals eveneens verwoord in de 3e kwartaalrapportage 2017. Tevens vermelden wij dat wij voor de zomer de Staatssecretaris van EZ een voorstel hebben toegezonden om in te stemmen met de NPW meerjarenkostenraming 2017-2022 (MJKR 2017). Inmiddels is de instemmende reactie van de Staatssecretaris ontvangen waarbij de rente-inkomsten en winst op de grondverkoop over 2016 zijn toegevoegd aan het beschikbare Rijksbudget.

In 2013 is de looptijd van het uitvoeringsconvenant verlengd tot en met 2019, maar gelet op de huidige actualiteit is een verdere verlenging tot eind 2022 noodzakelijk. De Staatssecretaris heeft hiermee ingestemd. In het kader van de verlenging zijn ook afspraken gemaakt over de gefaseerde uitvoering van de buitendijkse projecten en is afgesproken dat bij einde looptijd van het convenant wordt bezien of er ook nazorg afspraken nodig zijn. De verlenging is mogelijk op basis van artikel 20 uit het Convenant tussen Rijk en Provincie en behoeft geen aparte instemming van uw Staten zolang de inhoudelijke kaders zoals: door het rijk beschikbaar gestelde budget, de opgave, de rol- en taakverdeling hetzelfde blijft. Deze kaders blijven nog steeds intact en wijzigen niet door de verlenging van de looptijd van het convenant. Aan het convenant wordt een artikel toegevoegd waardoor vóór aflopen van het convenant afspraken gemaakt kunnen worden over nazorg en nog openstaande acties voor de periode na 2022.

Via de kwartaalrapportages Grote Projecten is aangekondigd dat er een tussenbalans zou worden opgesteld met betrekking tot de vraag of de opgave 600 ha estuariene te realiseren natuur nog steeds op koers ligt. Inmiddels is dat gebeurd en over het resultaat willen wij u door middel van deze brief en de bijgevoegde notitie 'Herijking programma Natuurpakket Westerschelde' informeren. Deze notitie is in nauw overleg met het ministerie van Economische Zaken opgesteld.

In het convenant is afgesproken dat het rijk de door de provincie te maken projectselectie toetst. Om die redenen hebben wij het herijkte programma voorgelegd aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met het verzoek hiermee op grond van artikel 11 in samenhang met artikel 20 van het convenant in te stemmen, zodat er verder uitvoering aan kan worden gegeven.

De opgave

Het maatregelenpakket waarmee minister Verburg in 2009 heeft ingestemd, bestaat uit de ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder (295 ha), uitbreiding van Het Zwin (10 ha), ontpoldering van Perkpolder (35 ha), gecontroleerd gedempt getij in Waterdunen (173 ha; 52 gewogen ha) en buitendijkse kwaliteitsverbetering op vijf locaties in het Middengebied: Bath, Baalhoek, Knuitershoek, Hoofdplaatpolder en Ossensisse (308 ha; 216 gewogen ha). In totaal leidt dit volgens de verwachting tot 608 gewogen ha. De projecten dragen bij aan uitbreiding van estuariene natuur door de rivier meer ruimte te geven of door een kwaliteitsverbetering van de natuur in de Westerschelde: schorren en slikken met relatief weinig natuurwaarde worden weer aantrekkelijk gemaakt als leefgebied voor vogels.

De tussenbalans

Provincie Zeeland is met de uitvoering van de projecten aan de slag gegaan. Het project Perkpolder is gerealiseerd, het project Het Zwin is in uitvoering, de estuariene natuur in het project Waterdunen is nagenoeg afgerond en van de vijf buitendijkse maatregelen zijn er twee gerealiseerd (Baalhoek, Knuitershoek) en voor Bath ligt er een gedetailleerde uitwerking. Voor de Hertogin Hedwigepolder bestaat weliswaar planologische zekerheid op basis van een onherroepelijk rijksinpassingsplan, maar de procedure van onteigening is nog niet afgerond en wacht op een uitspraak van de Hoge Raad. Naar verwachting zal dat in februari 2018 het geval zijn. Voor deze tussenbalans gaan wij ervan uit dat de Hertogin Hedwigepolder na uitspraak van de Hoge Raad volgens plan gerealiseerd gaat worden. Inmiddels is 29 september jl. de conclusie (lees: advies) van de Advocaat-Generaal verschenen. Het advies is om het goedkeuringsbesluit voor de onteigening te vernietigen en de mogelijkheid van zelfrealisatie nader te onderzoeken. Het wel of niet ontpolderen staat daar in niet ter discussie. Het betreft de vraag of de ontpoldering door de overheid 'of door zelfrealisatie wordt uitgevoerd'. Het is nog niet bekend of de Hoge Raad dit advies gaat volgen. Het arrest wordt in februari 2018 verwacht. Er resteren dan twee buitendijkse projecten waar nog onzekerheid over bestaat nl. de locaties Ossensisse en Hoofdplaatpolder. Uit de verdere uitwerking van deze maatregelen blijkt dat de opbrengst daarbij minder zal zijn dan aanvankelijk werd verwacht, onder andere vanwege het risico op ongewenste erosie en dwarsstromingen elders. Het mitigeren van de negatieve effecten zou ook ten koste gaan van de opbrengsten. Het is zelfs niet zeker dat beide projecten de eindstreep kunnen halen. Dat zou betekenen dat er een 'tekort' ontstaat op het realiseren van de afgesproken 600 ha estuariene natuur. En dus zijn er aanvullende acties nodig.

Herijkt programma

Provincie Zeeland heeft een herijking van het huidige programma uitgevoerd. In deze herijking is gekeken in hoeverre de genoemde projecten daadwerkelijk de beoogde hectares op gaan leveren. Een actuele opmeting van de inrichtingsplannen voor de Hedwigepolder en uitbreiding het Zwin leidt tot 19 ha extra estuariene natuur.

Bij de uitvoering van beide projecten worden ook verbeteringsmaatregelen getroffen in de bestaande natuur die vergelijkbaar zijn met de buitendijkse maatregelen in het Middengebied. Het gaat om verbetering van het Sieperdaschor, schorverjonging bij de Hedwigepolder en kwaliteitsverbeteringen in het bestaande Zwin. Deze maatregelen waren nog niet meegeteld.

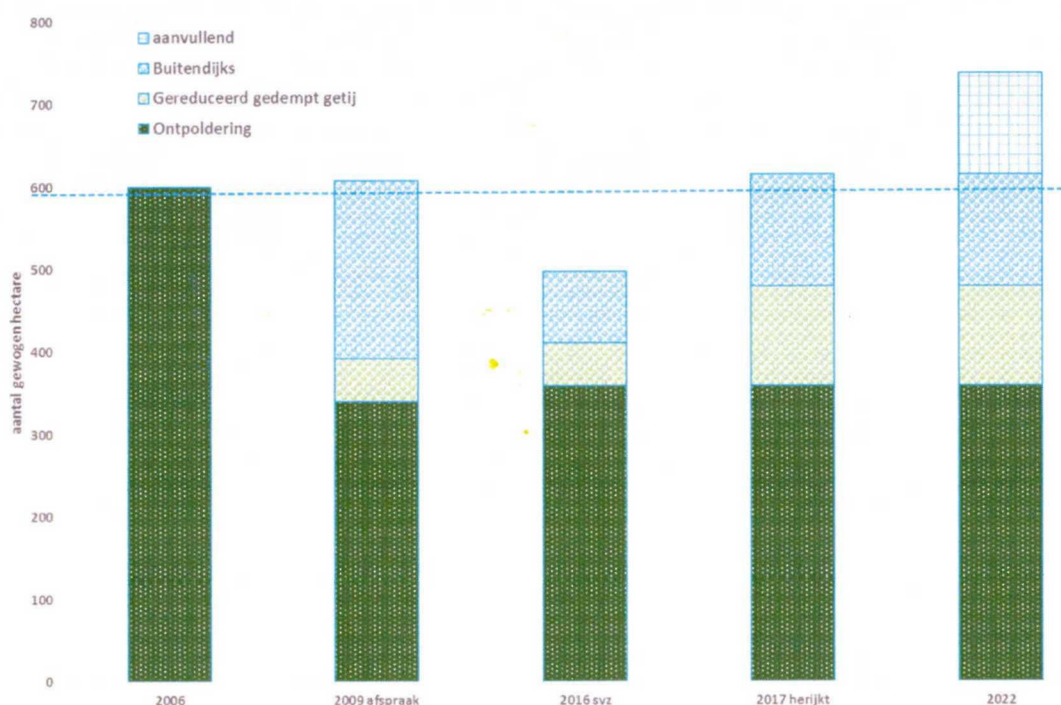
Er is ook gekeken naar de waardering van het project Waterdunen. In 2010 hebben Provinciale Staten GS opgedragen *te onderzoeken of de bijdrage van (te realiseren) natuurgebieden zoals Waterdunen in Zeeuws-Vlaanderen naar boven bijgesteld zou kunnen worden*. In opdracht van de Provincie Zeeland is een onderzoek uitgevoerd. Het onderzoeksbureau kwam tot de conclusie dat een wegingsfactor van 50-80% (in plaats van de eerder bepaalde 30%) meer recht doet aan de bijdrage van het project aan natuurherstel. Waterdunen had een veel lagere weging dan de buitendijkse maatregelen, omdat destijds bij de weging was uitgegaan van het feit dat met gecontroleerd, gereduceerd getij geen sprake is van vrije getijdewerking. Bij de huidige weging is uitgegaan van het resultaat in gerealiseerde natuur/habitats (en niet hoe het resultaat is ontstaan) en is de werkelijke bijdrage aan het natuurherstel bepaald.

Het resultaat is dat uitgaande van de huidige in voorbereiding/uitvoering en gerealiseerde projecten 615 ha wordt gerealiseerd aan natuurherstel. Om met eventuele tegenvallers om te gaan is besloten aanvullend enkele extra verbeterprojecten uit te werken (een aanvullend programma) zodat eventuele tegenvallers kunnen worden opgevangen en waarmee tevens verder natuurherstel van de Westerschelde is gediend.

Een verkenning wordt uitgevoerd voor extra buitendijkse maatregelen op de locaties Zimmermangeul en Appelzak en voor schorverjonging in het Zuidgors en bij Waarde. De realisatie is hiervan afhankelijk van de ecologische, juridische en budgettaire mogelijkheden. Voorwaarde is dat deze projecten uitgevoerd kunnen worden binnen het door het Rijk beschikbare budget.

Op het totaal budget van het NPW zal de realisatie van de reeds in uitvoering zijnde buitendijkse maatregelen en de projecten Hedwigepolder en Bath steeds prioritair zijn. In de komende stuurgroepvergaderingen zal aan de hand van de voortgang van de voorbereiding van de buitendijkse maatregelen steeds binnen de gehele context van het Natuurpakket Westerschelde bepaald worden of deze tot realisatie gebracht kunnen worden. De meest kansrijke extra projecten worden eerst richting uitvoering gebracht. Bovendien zal de integrale afweging jaarlijks onderdeel vormen van de door GS vast te stellen meerjarenkostenraming.

In onderstaande grafiek wordt voor het Natuurpakket Westerschelde voor de verschillende jaren waarin relevante besluitvorming is geweest, aangegeven hoe de invulling van het pakket is geëvolueerd met een doorkijk naar afronding van het pakket in 2022.

Met vriendelijke groet,
gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen: Notitie Herijking NPW.

NOTITIE HERIJKING PROGRAMMA NATUURPAKKET WESTERSCHELDE

Inleiding

De uitvoering van het programma Natuurpakket Westerschelde is goed op stoom. De realisatie van estuariene natuur in Perkpolder is gereed. De eerste buitendijkse maatregelen in Baalhoek en Knuitershoek zijn opgeleverd. De uitbreiding van het Zwin is in volle gang en de realisatie van de estuariene natuur in Waterdunen wacht op de afrondende werkzaamheden.

Geconcludeerd kan worden dat medio 2017 de eerste 100 hectare estuariene natuur van de in totaal beoogde 600 hectare is gerealiseerd. Maar er moet ook nog veel gebeuren.

Aanleiding voor herijking van het programma

Er lopen ook zaken anders dan in 2005 verwacht. Dat is niet verwonderlijk in een dergelijk langdurig en complex project. In grote lijnen:

- de juridische procedures inzake de Hedwigepolder nemen veel meer tijd in beslag dan verwacht. Uitspraak van de Hoge Raad in de onteigeningskwestie wordt pas februari 2018 verwacht en dat levert nog enige tijd onzekerheid op. De uitvoering zal later starten.
- Bij de nadere uitwerking van de te realiseren 216 ha buitendijkse maatregelen is geconstateerd dat niet alle verwachte hectares kunnen worden gerealiseerd; verwacht wordt een tekort van ten minste ca 60 ha.
- Provincie Zeeland heeft in 2011 gevraagd de waardering van het project Waterdunen opnieuw te beoordelen op de bijdrage aan het natuurherstel.

Om te beoordelen of de beoogde hectares voor het gehele Natuurpakket tijdig gehaald gaan worden, is tussentijds de balans opgemaakt; het resultaat is deze notitie. Dit leidt tot een herijking van het programma zonder afbreuk te doen aan de uitgangspunten waarmee het oorspronkelijke pakket van projecten is samengesteld.

Afspraken

In het verleden is geconstateerd dat het slecht gaat met de natuur in de Westerschelde en dat natuurherstel nodig is. Deze constatering leidde ertoe dat Vlaanderen en Nederland, in 2005, in de Ontwikkelingsschets 2010, afspraken hebben gemaakt om de Westerschelde meer ruimte te bieden, via de inrichting van minimaal 600 hectare estuariene natuur in de Westerschelde. Deze afspraken zijn vastgelegd in een Verdrag waarin ook afspraken over veiligheid tegen overstromingen en de toegankelijkheid van de Antwerpse haven zijn opgenomen. Deze schets en dit Verdrag bepalen dat Nederland minimaal 600 hectare estuariene natuur zal realiseren via een aantal projecten, waarvan twee samen ter grootte van 305 hectare met naam genoemd zijn; het vergroten van het Zwin (10 hectare) en het ontwikkelen van een intergetijdengebied in de Hedwigepolder (295 ha). Nederland heeft er, in 2009, uiteindelijk zelf voor gekozen om de overige estuariene natuur (295 ha) te realiseren in een aantal projecten in het zgn. Middengebied (nl. Perkpolder, Waterdunen en de buitendijkse projecten). Dit programma is vastgelegd in brieven van LNV-minister Verburg aan de 2^e Kamer (17 april 2009) en aan de Provincie Zeeland (16 juli 2009). Sinds 2012 wordt hierover door het ministerie van EZ ook elk halfjaar gerapporteerd aan de Europese Commissie.

Samengevat gaat het om de realisatie van 600 hectare estuariene natuur - deels door aanleg van nieuwe natuur, deels via kwaliteitsverbetering van bestaande natuur - als bijdrage aan het natuurherstel in de Westerschelde.

Het NPW-programma 2009

In de Ontwikkelingsschets 2010 zijn verschillende typen projecten geanalyseerd op hun rendement voor natuurherstel van de Westerschelde. Ontpolderingsprojecten die daarmee ruimte geven aan de rivier zijn geïdentificeerd als meest optimale oplossing voor natuurherstel. Realisatie van projecten met een gecontroleerd gereduceerd getij (GGG) werden gezien als 'second best'. En kwaliteitsverbeteringen van bestaande buitendijkse natuur leveren wel natuurherstel op maar zijn minder effectief m.n. als het gaat om de werking van het hele systeem. Nederland koos aanvankelijk volledig voor de meest optimale oplossing nl. ontpoldering. Vlaanderen koos vooral voor GGG (via projecten in het Sigmaplan) en in mindere mate voor ontpoldering (via

Prosperpolder, Groot Broek en Klein Broek). Onder invloed van de maatschappelijke en politieke druk besloot Nederland in 2009 uiteindelijk tot een breder samengesteld pakket maatregelen van ontpoldering, gecontroleerd gereduceerd getij en kwaliteitsverbetering van buitendijkse natuur. Minder effectieve maatregelen tellen alleen niet voor de volle 100% mee voor het behalen van de doelstelling om 600 ha natuurherstel te realiseren. In het programma van 2009 is ervan uitgegaan dat ontpoldering voor 100% meetelt, GGG voor 30% en buitendijkse kwaliteitsverbetering 70%. Een lagere effectiviteit wordt dan als het ware gecompenseerd door bruto een grotere oppervlakte te realiseren.

Dit betekent concreet (zie tabel 1), dat volgens het afgesproken programma 2009 voorzien is in 340 ha ontpoldering (via Hedwigepolder, Perkpolder en uitbreiding van Het Zwin), 52 ha gecontroleerd gereduceerd getij (via Waterdunen) en 216 ha kwaliteitsverbeteringen (via de zogenaamde buitendijkse maatregelen in het Middengebied). Voor deze laatste zijn in totaal vijf verschillende locaties geïdentificeerd t.w. Baalhoek, Knuitershoek, Bath, Ossensisse en Hoofdplaatpolder. Van elk van deze vijf locaties is destijds een inschatting gemaakt van het aantal hectares kwaliteitsverbetering.

Tabel 1. Programma Natuurpakket Westerschelde (2009)

Project	Bruto oppervlak herstel estuariene natuur	Weging	Netto bijdrage aan doelstelling 600 ha natuurherstel
Hedwigepolder	295 ha	100%	295 ha
Zwin	10 ha	100%	10 ha
Perkpolder	35 ha	100%	35 ha
Waterdunen	173 ha	30%	52 ha
Buitendijkse maatregelen	310 ha	70%	216 ha
Totaal	823 ha		608 ha

Herijking 2017

In de herijking is gekeken in hoeverre de genoemde projecten daadwerkelijk de beoogde hectares op gaan leveren. Deze bestaat uit de volgende stappen:

- Een actuele opmeting van de inrichtingsplannen voor de Hedwigepolder en uitbreiding Het Zwin en rekening houden met de actueel gerealiseerde / in uitvoering zijnde kwaliteitsverbetering bij de maatregelen in Baalhoek, Knuitershoek en Bath; dit leidt tot 19 ha extra natuurherstel dan verwacht.
- Toevoeging van enkele kwaliteitsverbeteringen van bestaande estuariene natuur in Het Zwin en bij het inrichtingsplan Hedwigepolder (verbetering Sieperdaschor, schorverjonging); deze kwaliteitsverbeteringen zijn vergelijkbaar met de buitendijkse projecten in het NPW-programma 2009 maar nog niet eerder meegeteld.
- Een nieuwe beoordeling van de weging van het GGG voor Waterdunen. Het verwachte ecologische resultaat aan estuariene natuur rechtvaardigt een hogere waardering dan de huidige weging van 30%. Het GGG heeft een veel lagere weging dan de buitendijkse maatregelen, omdat destijds bij de weging is uitgegaan van het feit dat niet sprake is van een vrije getijdewerking. Bij de huidige weging is uitgegaan van het resultaat in natuur/habitats (en niet hoe dit resultaat is ontstaan) en is de werkelijke bijdrage aan het natuurherstel bepaald. De nieuwe weging van 70% doet ook meer recht aan het gestelde in de Ontwikkelingsschets 2010 dat GGG-projecten weliswaar niet optimaal maar wel 'second choice' zijn.

Dit heeft geleid tot een herijkt NPW.

Tabel 2. Herijkte NPW-programma 2017.

Project	Bruto oppervlak herstel estuariene natuur	Weging	Netto bijdrage aan doelstelling 600 ha natuurherstel
Hedwigepolder	312 ha	100%	312 ha
Zwin	12 ha	100%	12 ha
Perkpolder	35 ha	100%	35 ha
Waterdunen	173 ha	70%	121 ha
Buitendijkse maatregelen	266 ha	30,60,70%	135 ha
Totaal	798 ha		615 ha

Geconstateerd kan worden dat met deze herijking van de in uitvoering zijnde projecten het doel van minimaal 600 ha natuurherstel zal worden gehaald.

Aanvullend programma

Aanvullend op de herijking is een verkenning uitgevoerd is voor mogelijke extra buitendijkse maatregelen en voor schorverjonging in de Westerschelde. De realisatie hiervan is afhankelijk van de ecologische, juridische en budgettaire mogelijkheden. Gelet op het doel het natuurherstel zoveel mogelijk te bevorderen, zal de Provincie Zeeland zich inspannen om ook deze bijdrage aan het natuurherstel uit te voeren. Als alle voorgenomen projecten zouden kunnen doorgaan en de opbrengsten niet tegenvallen kan het aanvullend programma een extra bijdrage leveren in de orde van grootte van 100 ha.

Verlenging uitvoeringstermijn

Tenslotte is het cruciaal dat de Hedwigepolder wordt gerealiseerd. Het onherroepelijke rijksinpassingsplan stelt de natuurbestemming zeker maar de vraag is wel wanneer die realisatie kan plaatsvinden. Zeker is dat de realisatie later wordt dan 2020. Om die reden is de uitvoeringstermijn van de overeenkomst met de Provincie Zeeland verlengd tot 31 december 2022.